

A SEPSISZENTGYÖRGYI TEXTILGYÁR CSERNÁTONI BEDOLGOZÓI

HASZMANN PÁL

A sepsiszentgyörgyi Textilgyár száz évének történetéről tanulmány jelent meg Gazda László tollából¹. Ezt az alapos, jól dokumentált munkát néhány, a bedolgozó háziiparosokra vonatkozó adattal szeretném kiegészíteni.

Köztudomású, hogy 1905-től falusi szövőknek, háziiparosoknak a gyár ötszáz, falvanként öt-húsz szövőszéket osztott ki. Felsőcsernáton az egyik legjelentősebb és legtöbb bedolgozóval működő helység lett: 1906-tól több, mint húsz lakója szőtt vagy csőrölt fonalat a gyár részére. Több más felsőháromszéki helység, így Futásfalva, Ikafalva, Torja, Martonfalva stb. szövői számára szintén megélhetési forrás volt a gyár.

A csernátoni múzeum érdekes levelezési anyagot őriz a felsőcsernátoni Virág János szövőmester hagyatékából², aki, amint a munkakönyvéből kitűnik, műtakácsként került 1893 szeptember 1-én Sepsiszentgyörgyre az Első Székely Szövőgyár Részvénytársasághoz. 1905-től Felsőcsernátonban a gyár kiküldöttjeként szervezte be, irányította a bedolgozókat. E leveleket időrendi sorrendben közlöm:

„Tekintetes Virág János úrnak, Felsőcsernáton.

Folyó hó 29-ről kelt levele folytán küldöm csatoltan a béremelésre vonatkozó és hozzám beérkezett levelet eredetiben, mely nem is kérés, hanem sok gyanúsítást tartalmaz, felhívom, hogy ez ügyben senkivel ne beszéljen és lehetőleg titoktartásban tartsa, ha akarja, lemásolhatja, de nekem az eredetét rövid időn belül küldje ajánlott levében vissza. Az avizált XV-ös számú pénzeszacskóra minden bizonnyal számitok és ha 68 cm. széles 702 számú finom nyersvászomból valami készen van, küldje be ezen alkalommal.

Üdvözlettel...

(aláírás)

Székely Szövőgyár és Háziipar
Vállalat

Sepsiszentgyörgyön

pr. KLINGER HENRIK

E levél világosan elárulja, hogy a dolgozók körében a nagyon alacsony bérek elégedetlenséget váltottak ki. Bérköveteléseikkel a szövögyár vezetőségéhez, tulajdonosaihoz fordultak. Eszerint a gyengén fizetett munkások béremelési követelése nem az 1911 április 12–21 közötti bérharcban kaptak hangot először, hanem a bedolgozók körében, már 1907-től. Éppen ezért figyelmeztet titoktartásra a levél írója: nem kívánatos, hogy a béremelési követelések továbbterjedjenek más bedolgozó falvak munkásai körében.

A szövőmunkások havi béréről egy 1910 december 27-én keltezett levélből értesülünk: ekkor Bajka Béla 170 koronát és 2,25 korona betegsegélydíjat, Rákosi György pedig 63,33–1,04 koronát kapott. Természetesen a javadalmazást a munka teljesítménye, valamint a munka lehetősége (megrendelés mennyisége) szabta meg.

A további levelek a bedolgozás más körülményeire utalnak:
Egy 1911 április 8-i keltezésű levelezőlapon ez áll:

„Válaszolva folyó hó 6-án kelt sorait tudomásul vettem, hogy hétfőn fuvarost küld be, akivel lehetőség szerint kopsot a [szövésnél használt kenőanyag] fogok küldeni. Egyúttal értesítem, hogy 20-án szállíthat. A kért 800 koronát már elküldtem, úgyszintén a kért két font 36/2-es és öt font 32/2-es [anyagokat] postával címére szállítottam.

*Tisztelettel:
Ilyés (igazgatóhelyettes)*

Egy 1911 június 10-i levél tartalma:

„T. C. Virág János úrnak Felsőcsernáton.

Az önnek múltkor i ttlekcor előírt 175 centiméter széles 353. sz. lenvászonból sürgős szükségem van három végre. Szíveskedjék tehát minden áron a láncot, esetleg valamely segédjével, vagy jobb szövőnővel leszövetni, és postafordultával értesítsen, hogy mikor számíthatok az első végre, amelyet elkészítés után rögtön postán küldjön.“
Tisztelettel: Ilyés

Székely Szövögyár és Háztipari Vállalat

Sepsiszentgyörgy

pr. KLINGER HENRIK

E levelekből világosan kitűnik, hogy a hozzáértő szövőmester vezette bedolgozó egységekre rábízhattak bármilyen kényes megrendelést. A gyár ebben az időszakban folyamatos munkát biztosított bedolgozóinak.

Egy torjai szövőmesternek, Buzgó Györgynek a felmondásával kapcsolatos az alábbi, 1911 november 17-én keltezett levél:

„Folyó hó 14-i levelezőlapjára hivatkozom Ilyés igazgató urunk által Önnek október elsejétől számítandó hat hétre történt személyes felmondására, melynek következtében az illetmények folyó év december 15-ig illetik meg önt.

Utasítom ennek következtében, hogy az összes Önnél levő fonalat és szerszámokat rendbe hozza, amelyeket Virág úr jövő hét valamely napján személyesen öntől át fogja venni és ezentúl kezelni fogja.

Egyúttal szíveskedjék mindent, a cég tulajdonát képező dolgokat, árukat, szerszámokat, könyveket annak idején Virág úrnak átadni.

A lakásra vonatkozólag értesitem, miszerint azt legkésőbb 1912. március hó elsején át kell adja nekem. Addig is egy szobát és konyhát bocsájtok rendelkezésére, amíg a többi helyiségek Virág úr által lelakoltatnak a műszerek és anyagok felraktározására. T. f.

A torjai bedolgozók szövőmestere, Buzgó György tehát felmondott, s a gyár tulajdonjait — szerszámokat, anyagokat, könyveket — Virág Jánosra bízta. A hosszabb-rövidebb szünetekkel megszakított bedolgozás 1916-ban szűnt meg végleg. A túlhaladott munkaeszközöket a gyár nem kérte vissza: azok vagy elkallódtak, vagy a dolgozó családokra szálltak, akik továbbra is dolgoztak rajtuk.

A csernátони szövők a kedvelt anyagaikból, a festődében, vagy ritkábban házilag pirosra, kékre, drappra festett kender és gypotfonalból, falubeli jeik megrendelésére vagy a kézdivásárhelyi vásárra sok, a századeleji takácsszóttés hatását magán viselő abroszt, kendőt, szalvétát, ágytakarót, lepedőt és rokolyaszóttést szótttek. Két-három háznál a mai napig is szőnek, de már csak bolti anyagból.

JEGYZETEK

- 1) Gazda László: *A sepsiszentgyörgyi Textilgyár száz éve*. Korunk 1980/12.
- 2) A régi levelek leltárszáma a csernátони gyűjteményben: 13420/1 — 4.

Extras

Fabrica Textilă din Sfintu Gheorghe la începutul secolului a angajat lucrători cu munca la domiciliu din aproape toate satele fostului județ Trei Scaune, cărora le-a asigurat unelte necesare. Lucrarea de față prezintă contractele de epocă a locuitorilor din Cernat care au lucrat pentru Fabrica Textilă ca de altfel documente și scrisori care scot în evidență conflictele survenite între acestea și fabrică generată de nerespectarea prevederilor cuprinse în contracte (sub aspect pecuniar) de către acestea din urmă.

11
BIBLIOTECA DE ETNOLOGIE